ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ—ՏԱՐԻ—ԹԻՒ—1189 -ՇԱԲԱԹ—15—ՅՈՒՆՎԱՐ—1872

ՊԱՅՄԱՆՔ

Տարեկան գին Կ. Պոլսոյ համար 180 ղշ.
» Գաւառաց » 40 Մէճ.
Վեցամսեայ Կ. Պոլսոյ » 90 ղշ.
» Գաւառաց » 50 Մէճ.
Իւրաքանչիւր թերթի գին 30 փր.
Ծանուցման տողը մէկ անգամի համար 3 ղուրուշ, երկու անգամի համար 2 ղուրուշ, աւելի անգամներու համար զատ սակարկութիւն կըլլայ:

ՄԱՍԻՍ
ԼՐԱԳԻՐ
ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԱԶԳԱՅԻՆ ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

ՊԱՅՄԱՆՔ

Դուրս զացած լրագրաց ծանուցումը խմբագրութեան վրայ է:
Լրագրոյ վերաբերեալ նամակ կամ որ եւ իցէ գրութիւն յղելու է — Տնօրէնին պիտի ուղղուի, Կ. Պօլիս, Զինճիրլի խան, Մասիսի գրատունը.
Հանրու ծախքը չվճարուած նամակ չընդունուիր:

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 15 ՅՈՒՆՎԱՐ

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Բազմաքանակ աշխարհի հանրապետութիւնք Միացեալ նահանգաց հանրապետութեան կը նմանին. տեսնեք ինչ կերպով է եւ խորհուրդ, եւ ինչպէս որ ամենէն քաղաքակիրթներն ու զօրաւորները ազգերու ալ ամենահանգոյն ժամանակը կը ծաղկին, այնպէս ալ ամենէն աշխոյժ եւ արիւնալից պատերազմներ քաղաքական խոր հանրապետութեան ժամանակ կը պայթած են: 1852էն 1859ի, 1866ի եւ 1870ի հսկայական պատերազմաց վերջացուցիչ դէպքերը ամենուս միտքը մէջ է: Ամէն ալ յեղափոխութեան ծագեցան, եւ որ առաւել նախասորութեան արժանի է, չէտ սնդամ թէ թէ կամ ամենայն կարծուած ինչըն մը, փոքրիկ անհամաձայնութեանց մը կիմաստ կամ ծանր ինչքով մ'ամենէն պարզ կամ գիշերային երեկոյեան մէկ կէտէն կը բորբոքին: Պատերազմութեան պատճառն է այս, ինչպէս առաջին բնութեան: Երբոր այլի մը բոցը կը ձգուի մէջ բռնելով քաղաքաց մը միտքը պատերազմ դնէ, պատճառանք չպակսիր իրեն, այս թէ ոչ ամենածանր խնդիրներ խաղաղութեամբ կը լուծուին: Ասոր ալ քիչ օրինակք չունինք վերջին տարիներու մէջ:

Ամերիկայի հանրապետութեան եւ Անգլիոյ մէջ երկար վէճի եւ բանակցութեանց նիւթ եղող Ալապամայի հարցականուր խնդիրը, որ անցեալ տարի Վաշինկթընի մէջ կնքուած դաշնագրութեամբ մը չորսի բորբոքումէն լուծուած կը կարծուէր, նորէն երեւան եկաւ այս օրերս, աւելի երնկարուն եւ աւելի սպառնալից դէմքով:

Անգլիա յանձն առած էր վերջապէս որ Ամերիկայի պատերազմին ժամանակ Անգլիոյ նաւահանգիստներէն 'ի նպաստ Հարաւային ապստամբաց զինուած ծովահէն շոգենաւերուն պատճառած վնասներուն հատուցութեան մը միջոցաւ 'ի հաշիւ առնելով հատուցանէ: Այս սկզբունքին անգամ մ'Անգլիոյ ընդունելովը, Ամերիկացիք հիմա համարձակ կը պահանջեն Անգլիայէ այն ամեն վնասուց համար, որ Ամերիկայի քաղաքական պատերազմին երկարելուն կամ ծանրանալուն պատճառ եղան է, կըսեն. Անգլիա գէթ պաշտօնապէս եւ արիւնոտ ոգնութիւններ չըրած բայց, պատերազմը շուտով կը վերջանար եւ այնչափ վնասք եւ արիւնհեղութիւնք տեղի չէին ունենար: Ասոր բոլոր նիւթական վնասներն ալ մէկ հաշուելով Ամերիկեցիք հաշուեցին կորսնցուցին մը կեղծեալ, 12—16 երկիլիոն ֆրանքի ահեղ գումար մը կը պահանջեն Անգլիայէն Ժընեւի դատաւորներուն ներկայացուցած տեղեկագրով, որոյ քով Պ. Պիսմարքի Գաղղիայէն պահանջած հինգ երկիլիոնը որ խիստ ծանր համարուած էր Եւրոպայէն, չատ թեթեւ է:

Զայս տեղի պաշտօնաթերթ է Անգլիոյ օրէնսդրաց՝ որպէս զի պատասխանեն ամերիկեան պահանջագրին, որոյ համար կըսուի թէ խիստ կծու եւ վիրաւորիչ կերպիւ գրուած է:

Այս անակնկալ խռովութիւնք մեծ մտատանջութիւն պատճառեց Անգլիոյ կառավարութեան. Միացեալ թագաւորութեան բոլոր նաւահանգստաց զինուորական հրամաններ արձակուեցան, եւ Վուլիչի, Չաթամի եւ Բլիմութի զինարանները վերջին օրերս կարգ է դրուած պատրաստութեան բանիլ բանուած են:

Յայտնի է որ Անգլիա չկրնար հաճիլ այսչափ անհեթեթ գումարի մը եւ ոչ իսկ կէսը վճարելու: Միւս կողմանէ Ամերիկայի կառավարութեան գործածած կծու լեզուն ալ յոյս չը տար զիջման. ընդհակառակն կասկածել կու տայ թէ Անգլիոյ մերժողական պատասխանը պատերազմի առիթ պիտի համարի: Այսչափ գոնէ դժուարին է հաւատալ որ մեծ ազգի մը պատասխանատու կառավարութիւնն այսչափ ծանր պահանջմունք մ'ըրած ժամանակ հետեւանքը լաւ կշռած չլլայ, եւ բռնէն հազիւ ալ՝ առանց գոնէ կէսը ձեռք բերելու՝ ետ քաշուի:

Վերջապէս, կա՛մ Անգլիա քանի մ'երկիլիոն պիտի վճարէ Ամերիկայի կառավարութեան, կա՛մ պատերազմ պիտի ընէ. խնդիրը կա՛մ դրամով պիտի լուծուի կա՛մ սրով, բայց ասոր հաւանականագոյնն՝ սրով. վասն զի ազգ մը չկրնար եւ չկամիր բնաւ այսչափ մեծ գումարի մ'ինքզինք պարտական ճանչել եւ ժամանակաւ վճարել:

Բայց պատերազմին ալ յաջող հաւանականութիւն մը չունի Անգլիոյ համար. Ամերիկացիք՝ թէ ով գիտէ եւ գիտեն առաւելութիւններ ունին Անգլիացւոց վրայ, եւ եթէ յաղթանակն ալ կարենային այնչափ մեծ չկրնար ըլլալ, որչափ Անգլիացւոց կորուստը: Ամէն դար, Եւրոպիոյ ներկայ քաղաքական վիճակն ալ նպաստաւոր է Ամերիկացւոց. Ռուսիոյ հետ սերտ միաբանութեամբ կապուած, եւ թէ ոչ նոյն նիւթական օգնութեանը՝ գոնէ չէզոքութեանը կրնան վստահիլ, եւ Ռուսիա՝ իր չէզոքութեանը անշուշտ մեծ առաւելութիւններն ալ կրնայ ձեռք ձգել, ինչպէս որ անցեալ տարի Բրուսօ—Գաղղիական պատերազմին ժամանակը: Գերմանիա գէթ այժմ եղածին չափ ծովային զօրութիւն չունի, եւ Ռուսիոյ հետ ալ բարեկամ է գործին, Աւստրիա եւ Իտալիա ալ չէզոք:

Անգլիա միակ դաշնակից մ'ունէր իրեն, Գաղղիա, Ղրիմու պատերազմին մէջ ալ ձեռքէն հանեց. Գաղղիա կրնար թէեւ թերեւս լինել իրեն, եթէ Անգլիա վերջին Բրուսօ—Գաղղիական պատերազմին ժամանակ ձեռք երկնցուցած ըլլար նմա. բայց հիմա այդ հանդիսատես պիտի գանէ զայն, եւ թերեւս դաժ հանդիսատես մը:

Ցոյց մը միայն կայ, այն ալ թէ երկու պետութիւնք՝ մօտ կուրօրէն նոր պատերազմի, եւ երկու ազգաց վաճառականութիւնն ալ ամբաւ վնասներու պատճառ, համար բարեկամական միջնորդութեամբ խաղաղութեան մը յառաջ բերել. բայց Ամերիկայի պահանջմանց ծանրութիւնը նայելով այս յոյսն ալ յոյժ հաւանականութենէ զուրկ կերեւի:

Պապին անսխալականութեան մասին վարդապետութիւնը Գերմանիոյ կաթոլիկաց մէջ կրօնական պառակտում յարուցանելէ զատ, Ամերիկայի եւ Ռուսիոյ մէջ ալ բազմաթիւ մարդոց կաթոլիկ եկեղեցիէն բաժնուելու պատճառ եղաւ:

Ամերիկայի Միացեալ—Նահանգաց Փայլիմօր քաղաքի Փափական կղերանոցին աւարտած աշակերտներէն Ք'օրլին անուն գիտնական վարդապետ մը՝ Հռոմի վերջին ընդհանրական ժողովին վճռոց եւ մասնաւորապէս Պապին անսխալականութեան եւ գլխաւորութեան հին կարգ միութեանց դէմ հրապարակաւ բողոքելէ ետեւ՝ Ռուսաց անձամբն գնաց, եւ Արեւելեան եկեղեցւոյ անդամ կնքելով՝ Նիւ—Եօրքի մէջ Օրթոտոքս եկեղեցւոյ մը հիմնել եւ նորա առաջնորդ անուանեցաւ:

Ասոր օրինակին եւ քարոզութեանց հետեւելով Ամերիկայի կաթոլիկ կղերին անդամներէն անձինք ալ պապական եկեղեցին թողուցած եւ Օրթոտոքս եկեղեցւոյ հետ միացած են. Այս կրօնափոխական շարժումն օրըստօրէ մեծնալու վրայ է Ամերիկայի մէջ:

Ռուսիոյ մէջ ալ շատ կաթոլիկներ, մանաւանդ Չէք ազգէն, Օրթոտոքս եկեղեցւոյ հետ միացած են, եւ հետզհետէ ալ դարձողը կը շատնան, այնպէս որ միայն 1870 տարւոյն մէջ դարձողներուն թիւը 3000ի հասած է:

ՎԵՐՋԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Վիեննա 22 յունվ. իրիկուն.

Փայյթ կոմսն հոս հասաւ եւ Ֆրանցիսկոս Յովսէփ կայսրէն ընդունեցաւ:

Քահանայից Թայմզն ատենները համար կառավարութեան ձեռք առնուած միջոցներուն պատճառաւ եպիսկոպոսաց մէջ յուզմունք ծագեցաւ:

Փարիզ 22 յունվ.

Պ. Թիէրի հրաժարման յաջորդ վախճանին համար բոլոր գիտողներ խնդակցութիւն յայտնեցին իրեն. բայց կը վախցուի որ Փարիզ դառնալը առաջարկութեան առթիւ նոր պժտութիւնք ծագին ժողովին մէջ:

Օրլօֆ կոմսը խիստ մտերմական առանձնութիւն մ'ըրաւ Պ. Թիէրի հետ:

Փօրան տպուած է:

Փարիզ 23 յունվ. առաւօտ.

Երէկ իրիկուան նստին մէջ ժողովը շաքարի վրայ առաջարկուած տուրքն եւ երկու յաւելեալ տասնորդներն ընդունեց:

Փարիզի արքեպիսկոպոսն եւ ուրիշ պաշտօնեաներն ազատելու գուռայի գործին մէջ պատերազմական ատեանը մէկ ամբաստանեալ մը մահու դատապարտեց, եւ ուրիշ քիչ շատ երկար եւ խիստ բանտարկութեան:

Փարիզ 23 յունվ. իրիկուն.

Այս կէսօրէն ետեւ ժողովը առեւտրական նաւուց վրայ տուրք դնելու առաջարկութիւն քննութեան առաւ: Այս խնդիրը ջերմ վիճաբանութիւն հանեց ազատ—փոխանակութեան եւ առեւտրական պաշտպանութեան կողմնակիցներուն մէջ:

Վերսայլ 24 յունվ.

Առեւտրական նաւուց վրայ կառավարութեան առաջարկած տուրքին առթիւ շատ վիճաբանութիւն եղաւ ժողովին մէջ, եւ կարծիքներն իրարու խիստ հակառակ են:

Նախնական նիւթոց վրայ տուրք առնելու նոր ծրագիր մ'այսօր ժողովին յանձնաժողովներուն յանձնուեցաւ: Այս նոր ծրագրին մէջ կառավարութիւն առաջին ծրագրին պաշտպանութեան վերաբերեալ քանի մը պարագաներ աւելցուցած է:

Փարիզ 24 յունվ.

Նաբոլէոն իշխան Այաքսիոյ գաւառական ժողովին անդամ անուանեցաւ:

Վիեննա 23 յունվ. իրիկուն.

Շահագիտական նպատակաւ տարածուած սուտ զրոյցներու պատճառաւ Պօրսան երէկուան մէջ ինկաւ: Ռումէլիի երկաթուղեաց բաժինները 75·91ի իջան:

Վիեննա 24 յունվ. իրիկուն

Պ. Բեթլէնսօրֆ Աթէնքի դեսպան անուանեցաւ:

Ռումէլիի երկաթուղեաց բաժինք 78·30
Ամիօ 114

Փարիզ 24 յունվ.

Զրոյց կայ թէ Պ. Թիէր հանրապետութեան նախագահութիւնն երկար ժամանակ վարելու միտք չունի. այս պատճառաւ հիմնական Պ. Դ'Օմալի—նախագահ անուանելու խորհ-

վայր Բաղմաթիւ փոփոխութիւնք կ'ըսպասուին ։

Վերսայլ 25 յունվ.

Ժողովը Թատրոնաց, պարահանդէսից, նուագածութեանց եւ այլ հասարակային զբօսարանաց մուտքին վրայ վճարք դրուելու մէկ տասնորդ տուրք դնելու առաջարկութեան առաջադրութիւնն ընդունեց ։

Նմանապէս կառավարութեան հրաւիրանաց համեմատ 149 ի դէմ 305 ձայնով ռազմական նաւաց վրայ տուրք դնելու առաջարկութեան վերաքննութիւնը չընդունելու որոշեց ։

Մադրիտ 24 յունվ.

Նոր պաշտօնէից ներկայացուցած կառավարական յայտագիրը երեսփոխանաց ժողովին մեծագոյն մասէն պատուաւ ընդունուեցաւ ։ Թագաւորն ալ ժողովը լուծեց ։

Նոր ընտրութիւնք յառաջիկայ ապրիլ 2 ին պիտի կատարուին ։

Լոնտրա 23 յունվ.

Օսմ. Փոխ.		51
» փոխ	1869	60 ¼
» »	1871	73
Անգլ. Փոխ.		92 ¼
Արծաթ		16—17
Մօնէյ		43 ¼

Նիւյորք 24 յունվ.

Բամպակ, Մ. Ն. Օ. 10 ½
Ծախուած 15000 հակ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՀՐԱՀԱՆԳ ՏԱՃԿԱՍՏԱՆԻ ԲՈԼՈՐ ԼՐԱԳՐԱՑ

Ամենագթութիւն ու յափշտակութիւնք իրենց աւազնագոյն սնունդն կ'ընեն գրգռող եւ անհանգիստ ու ապագայ մէջ խաղաղութեան սերմանող անձանց գրութիւններէ զգուշանալ, առաջին ասոր, ինչպէս աւելորդ է ըսել, Տաճկաստանի մէջ լոյս բաց հրատարակութիւնները ։

Դժբախտաբար, քանի մը ժամանակէ 'ի վեր Պոլսոյ լրագրաց մէկ մասը նոյնքան վարկութեան կամ պատուոյն քաղաքականութեան եւ կամ կայսերական կառավարութենէն ճանչցուած զանազան կրօնից վրայ հրապարակական յօդուածոց մէջ իրենց պարտաւորութիւնները մոռնալով այս լու-կրցածնին բոլորովին հակառակ ճամբայ մը բռնած են ։

Տպագրական տեսչութիւնը նկատելով որ կրօնից այս վիճակին ընդ. երկար տեւողութիւնը չի կրնար ներելի ըլլալ, ըստ բարձրագոյն հրամանի կը փութայ յիշեցնել մեծ. խմբագրաց թէ պարտին կայսերական կառավարութեան կողմանէ ընդունուած վիճաբանական ազատութեան սահմանին մէջ պատշաճից եւ տպագրական օրինաց պահանջմունքին ճշդիւ հպատակիլ, իրենց թերթերէն պատշաճ ոչ եւ է անոտոյ, կրօնս եւ մի միայն թշնամանել հրատարակութիւնները եւ մանաւանդ վերաբերեալ ակրդբանքն յարգել ամեն կրօնի եւ ազգութեան նկատմամբ ։

Հետեւապէս, Տպագրական տեսչութիւնը պիտի պարտաւորի օրէնքը խստիւ գործադրել զանցառութիւն պատահած ժամանակ ։

(Պաշտօնական)

Կայսերական Հրամանաւ

Մաքսատանց վերատեսուչ Ահմէտ Վէֆիք էֆէնտին Մեծ Եպարքոսի Միւսթէշար անուանեցաւ փոխանակ Րէֆիք պէյին՝ որ ծովային պաշտօնէութեան Միւսթէշար անուանեցաւ ։

Նախկին պաշտօնատան Միւսթէշար Կոստոս պէյ Մաքսատանց վերատեսուչ անուանեցաւ ։

Թէնիւրեի կառավարիչ Մէհմէտ Փաշան Բէյրութի Միւթէսարրըֆ անուանեցաւ փոխանակ Րէֆիք պէյին ։

Վեհ. Սուլթանն ակնածութեան ընծայումն մը ըրեց Հալէպի կուսակալ Սիւրէյյա փաշային ։

Վեհ. Սուլթանին նախկին քարտուղար Լուֆի պէյին ընտանիքը նորա արժանաւոր ծառայութիւնը յիշել ուզելով, Վեհ. Սուլթանին հրամանաւ հինգշաբթի իրիկուն մայրաքաղաքէս մեկնեցան 'ի Նիկոմիա

Բաթիէն գրուած նամակները կը ծանուցանեն թէ մեծ հրդեհ մը բռնկելով՝ շուկային մեծ մասն այրել է, Մաքսատունն ազատած է ։ Եղած վնասը մեծ մասամբ հայ վաճառականաց է, եւ 260 հազար ոսկւոյ արժամթ բաւալի կը հաշուեն ։

Ադրիանուպոլսէն յունվ. 12 թուով լուր կու տան, թէ նոր լուսնամուտէն ի վեր եկած անձրեւներէն գետոց ջուրերն առատանալով նորէն շրջակաները կոխել սկսած են (այս երրորդ անգամ), եւ քաղաքին յած կողմերուն համար ողբալի հետեւանք կը վախցուի ։

Պուխարայի էմիրին կողմէն Ի. Դրան քով գեսպան զրկուած Նաէմ Ալա—էլ—Հաճ շաբաթ օր Կ. Պոլիս հասաւ ։

Միջոցաւ քաղաքս գտնուող քանի մը Պուլղար եպիսկոպոսներ, զորս Ցունաց Պատրիարքը հոգեւոր պաշտօնէ դադրեցուցած էր, Յիսնդեան տօնին օրը Պուլղարաց եկեղեցւոյն մէջ հոգեւոր պաշտօն կատարած ըլլալով, Պատրիարքարանը խնդրեց Բ. Դռնէն որ այն օրինազանց եպիսկոպոսները մայրաքաղաքէս հեռանան, ինչպէս նաեւ քանի մ'երեւելի Պուլղարք՝ որք պաշտօնէ եւ քաղաքէ եղած են յիշեալ եկեղեցւոյ ։

Այս խնդիրը, կ'ըսէ Լեվանթ Հէրըլտ, երկուշաբթի օր Բ. Դրան գումարուած պաշտօնէից ժողովին խորհրդին նիւթ եղաւ ։ Հետեւեալ օրն ալ Ցունաց Պատրիարքարանը գումարուած ընդհանուր ժողովին մէջ վիճուեցաւ ։

Հինգշաբթի իրիկուն Ղալաթիա քանի մը հոգէ աւազակներ Անգլիացի մը ծեծեցին ։

Այս գիշեր Բերայի չիտակ ճամբան՝ տղաքուն նաւարմի երկու զինուորք՝ սամկրութեան զինուորի մը հետ կռուելով զարկին սպաննեցին ։

KՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

14 յունվ.	արբաթ իրիկուն		55	38
15 »	շաբաթ առաւօտ			
	բացուեցաւ		55	39
	Կէս օր		55	8

Կ. Պոլիս 15 յունվ.

[illegible] բաժինք	»	Անգ. լիր.	10 8
Քրէտի »	»	Օսմ. լիր.	13.20
Երկաթուղեաց	»	Ֆր.	167.50
Փոխ. 1863	»	»	329
» 1865	»	»	333.
» 1869	»	»	300.
Թրամուէյ	»	Ղր.	1000

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՊԱՇՏՕՆԱԿԱՆ ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Գեր. Մեսրոպ Արքեպիսկոպոս Աբրահամեան եւ Արժ. Աստուածատուր վարդապետի մէջ ծագած անհամաձայնութիւնը եւ դատական խնդիրը վերջացաւ Ամեն. Սրբազան Պատրիարք Հօր ձեռք առած հաշտարար միջոցաւ, եւ երկու կողմն ալ Քաղաքական Ժողովոյ երէկեան առթին մէջ հաշտուեցան իրարու հետ յօժար սրտիւ եւ քրիստոնէական եղբայրսիրութեան զգացմամբ ։

Այս հաշտութեան եղելութիւնը ծանուցանելու առթիւ Ազգ. Վարչութեան Քաղաքական Ժողովը պարտք կը համարի յայտարարել թէ որչափ Եգիպտոսի մէջ Ս. Երուսաղէմի կալուածական եւ իրաւասութեան խնդիրներն յառաջացուն եղած սրտցաւ համաձայն լուծելու պարտաւորած միջոցները ձեռք առած է, եւ կը յուսայ որ քիչ ատենէն իրենց վերջնական լուծումն ընդունելով թէ՛ Ս. Երուսաղէմի Աթոռոյ եւ թէ՛ Եգիպտական ազգային փորձութեան մէջ բարձրացուած հանգամանութիւնք կը վերէ ։

15 յունվ. 1872
'Ի Պատրիարքարանի Հայոց
Կ. Պոլիս

Կ'ըսենք թէ Պէշիկթաշէն համբաւ մ'ուղղուած է վարչութեան, յայտնելով թէ գոհ են Խորէն Արքեպիսկոպոսէն, եւ անոր թեմակալութեան եղբայր չեն ուզեր ։

Իր քաղաքէն զոհ եղող ժողովրդեան մ'այս ընթացքն եթէ ինքնաբերաբար կերպիւ եղած է՝ միայն պատիւ կը բերէ թէ՛ Պէշիկթաշի ժողովրդեան, որ իր հոգեւոր հովուին յարգը ճանչելով իր գոհութիւնն ու երախտագիտութիւնը կը յայտնէ, եւ թէ՛ Գեր. Խորէն եպիսկոպոսի, որ թաղին ժողովրդեան սէրն ու համակրութիւնը գրաւած է ։

Բայց գոհութիւն յայտնելու եւ թաղ մը չուզելու մէջ տեղն ուրիշ խնդիր մը կը ծագի զոր Պէշիկթաշի պատուաւոր ժողովուրդը պարտական է նկատել, այսինքն թէ Գեր. Խորէն Արքեպ. իբրեւ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ժողովրդեան օրինաւոր ձայնով վիճակի մը հովուութեան կոչուած է եւ չկրնար

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

Քաղաքակրթութիւն—Իւր նշանակը.—Անոր կատարելութեան համեմատ միջոցը.—Խառնուածքի մը խորքը.—Մասնաւոր քաղաքակրթական հրատարակիչք.—Քաղաքական անկեղծութիւնք.—Դժուարութիւնք այս տեսակ հրատարակութեան.—Քաղաքական տնտեսութեան նշանակը.—Կարապետ Էֆէնտի Իւթիւճեան*.—Ձեռնի մը գաղափար Քաղաքական տնտեսութեան վրայ.—Զբօսանք, իբրեւ մի անմիջական պէտք մարդոյ՝ անտեսագիտին համար.—Արուեստութիւն.—Բաժէ ոչ Փիլիսոփայի մէջ երեւոյթ մը.—Պ. Սուբենեան գաղղիական.—Խառնուածք մը հետ երկու խօսք.—Պաշտպանութիւն հայ Օրէնքի մը եւ Պ. Ցուխաճեան.

Ա.

Ի՞նչ է քաղաքակրթութիւնը ։ Ե՞րբ եւ ի՞նչ միջոցաւ քաղաքակրթութիւնը պիտի հասնի իւր կատարելութեանը ։—Այսոնք այն տեսակ հարցումներէն են, որոնց այնչափ պատասխաններ տրուած են՝ որչափ պատասխանողներ գտնուած ։ Ամեն մատենագիր իր գրութեամբ կամ մտածելու կերպին համեմատ խօսած է այս մասին ։

Բայց ամենքն ալ գիտութեան տարածման մէջ կարծած են գտնել հանելուկին բանալին ։ Իրաւ եթէ գիտութեան հանրացումը պիտի ծնանի քաղաքակրթութեան կատարելութիւնը, պէտք է գիտութիւնն ընդհանրացնող պարզ եւ ամենուն մատչելի եղանակ մը գտնալ ։

Իմաստասէր մը կ'ըսէ մեծերուն թէ՛ քաղաքական տնտեսութեան վերջապէս ակզբունքները այնչափ աւելի ժողովրդական՝ այնչափ մարդկութիւնք քաղաքակրթուած պիտի ըլլայ, եւ եթէ քաղաքակրթութիւնն պէտք, ինչպէս երջանկութեան եւ կարեւոր եղածին չափ ուղղին ըլլալ բաւ է, քաղաքական տնտեսութիւնն այս կերպի նպատակին հասնելու ամեն պայմանները կը պարունակէ իւր մէջը ։

Այս տողերը գրել կուտայ ինձ կարապետ էֆէնտի Իւթիւճեանի մէկ ծանուցումն, որով քաղաքական տնտեսութիւն մը 'ի լոյս հանելու գիտաւորութիւնը կիմացնէր ։

Աղգին այս բաղձանեայ փոստահատը իւր գրոցն 'ծանօթութիւնք ընդհանրապէս ձեռնարկով մը չէր կրնար պատկել, կը համեմատ այս աշխատութեան մէջ պատահելիք դժուարութիւնները ։ Իւրապէս պատասխանատւութիւն առնող մը միայն կրնայ երեւակայել թէ քանի՛ցս հայերէն խօսող կամ գրող մը իւր գաղափարները զգեցել կը հարկադրի հայերէն բառերու պակասութեան կամ դարձուածոց դժուարութեան ։ Ու՛ր կը մնայ հայերէն քաղաքական տնտեսութեան հեղինակութիւն մը կամ թարգմանութիւն մը, որոյ մէջ անուանց (ՏԷՐՄԻՆՈԼՈՃԻ) մեծ դժուարութիւնք առէկ կը հանդիպին ։

Սեր այս դժուարութիւնն ընթերցողներէն շատերը լաւ պիտի ըմբռնեն եթէ գիտնային թէ նոյն իսկ Դաղղիերէն կամ այլ Եւրոպական լեզուաց մէջ անտեսագէտք շատ անգամ գոհ չեն իրենց գործածած բառերէն, եւ այս մասին խել մը հակառակ կարծիքներ կան մինչեւ այսօր ։ Ուստի Մասիսի անձը իւր թարգմանութեանց եւ լրագրական աշխատութեանց մէջ փորձով զայն տուած է Հայերէն բառեր շինելու կամ յարմարցնելու բացառիկ հանճար մը, որով ոչ ոք քան զնա կարող պիտի կրնար ըլլալ՝ այս տեսակ ձեռնարկի մը բուռ կերպ յաջողութեան ։

Բ.

Քաղաքական տնտեսութիւնն ընկերութեան (Սօսիէթէ) ամեն տեսակ շահուց վրայ խօսող գիտութիւն մ'է։ Շահ նիւթական, շահ մտաւորական, շահ բարոյական, ընտանեկան, քաղաքական, ամենքն ալ ուղղակի կամ անուղղակի կերպով իւր սահմանին մէջ կը մտնեն։ Մարդս չունի գործ մը կամ իւր նմաններուն հետ յարաբերութիւն մ'որ չի կրնայ յարիլ Քաղաքական տնտեսութեան մէկ օրէնքին։ Քաղաքական տնտեսութիւնը, հակառակ այն անուանական գիտութեանց որոց խօսքն բեր քիչ մը վերը, բոլորովին զերծ սխալ եւ ամենօրդ դարու խնամակալութիւններէն գործական գիտութեան մը կարգն անցած է այսօր Եւրոպայի եւ Ամերիկայի մէջ։ Բայց շատ մը գիտութեանց պէս եւ թէ Քաղաքական տնտեսութեան լու-

* Այս Բանասիրականին մէջ մեր վերոյ յիշուած կարծիքներ յայտնուած ըլլալու պատճառաւ խնդրած էինք Պ. Ծարգերէ հեղինակէն որ զանոնք յափշտակէ կամ թէ այն մեզ չափաւորել, բայց հեղինակը չհաճեցաւ, ամբողջ ու անփոփոխ հրատարակութիւնը խնդրեց մինչեւ ամբողջաբար. մեզ ալ պարտաւորեցաւ 'ի չնորհս մեր յաճախանք կ'ելաւոր հրատարակենք ։ Խմբ.

* Անուանի սիրոյ կարծիք մը զոր չեմք կրնար երբէք ընդունիլ. Խմբ.

մերժել ։ Կ. Պոլսոյ վիճակին առաջնորդը Ս. Գատրճեանն է , եւ Խորէն Սրբազան այ նորա իշխանութեան ներքեւ քաղաքին մ՚էր Պէշիկթաշի մէջ , փոխանորդաբար նորա կողմէն դրուած , քանի որ վիճակի մ՚առաջնորդութեան կոչուած չէր ։ Իսկ հիմա խնդիրը բոլորովին փոխուած է , եւ Պէշիկթաշի ժողովուրդը չեն կրնար ունենալ սահմանադրական առաջնորդ ընտրուած եպիսկոպոս մը թող չտալու ։ Այսպիսի ընթացք մը եկեղեցւոյ կանոնաց հակառակ լինելէ զատ , հակառակ է նաեւ նոյն իսկ Խորէն սրբազանին քէն արքունիքի գիւ. մեր օրերս հրապարակաւ ըրած գլուխ մէկ յայտարարութեամբ, որոյ մէջ կըսէր թէ ինքը պատրաստ է առաջնորդական պաշտօն փարելու , եթէ սահմանադրական ընտրութեամբ վիճակէ մ՚ուղուի ։

Գաւառաց մէջ բաւական առաջնորդաց պէտքն այնչափ զգալի եղած ժամանակ՝ ազգասիրութեան գործ չէ կարծեմ Խորէն սրբազանը մայրաքաղաքիս մէջ փակուած մնալը եւ չթողուլ որ իր վիճակն երթայ, ՚ի Բուսաթ , մինչդեռ անդ այն Հայ ժողովուրդն երկար տարիներէ ՚ի վեր ուսումնական եւ բարեկիրթ առաջնորդ մ՚ունենալու ախտիւք կը փափաքէին ։

Լուսնաւոր նայելով , Խորէն Սրբազան իմացուցել է փափաքութեան թէ ինքը չկրնար ուրիշ առաջնորդաց պէս պաշտօն համարելով , հայերանին եւ ուրիշ ատոր պահպանելով այդպէս հաւատալ, այլ պէտք է որ կանոնաւոր աշխարհ մը տրուի իրեն որպէս զի կարենայ պատշաճ կերպիւ ապրիլ եւ իր հովուական պաշտօնը պատուաւոր կերպիւ վարել ։

Շատ օրինաւոր է Խորէն Սրբազանի այս առաջարկութիւնը , բայց փափաքեան ձեռնհասութենէն դուրս է այս մասին որ եւ է անօրէնութիւն մ՚ընել ։

Այս գործը Գեր. Խորէն Սրբազանին եւ Բէշիքթաշի ազգային ժողովոյն մէջ կրնայ կարգադրուիլ ։ Անշուշտ զինքն ընտրող ժողովը պատշաճ է նաեւ իր պատուաւոր պաշտօնը եւ պատշաճ կերպիւ հոգալ , եւ մինչ անոնք կիւթը եւ Բէշիքթաշի ազգային ժողովն այս առաջարկութեան օրինաւորութիւնը ճանչելով կրնայ որոշում եղածը անօրինել ։

Անցեալ շաբաթ ատենի՝ Մանզումէի մէջ Ա. Կ. Գ. ստորագրութեամբ Մասիսի դէմ հրատարակած նամակի մը պատասխանը՝ ներկայ թերթիս մէջ տեղ չունենալուս պատճառաւ յառաջիկայ երկուշաբթի առուր կը թողունք ։

Աղէքսանդրիա բնակեալ Թովմասի Մեծ. Մ. Յակոբ աղա Այըգեան այն վեհոգի անձանց մին է , որք ազգին յառաջդիմութեան համար ունեցած փափաքնին գործով կօրգնութիւն , եւ անմահ անուն մը յիշատակ կը թողուն ազգին մէջ ։

Իր անձնական հարստութենէն 2657 (ամ. վեց հազար) Ս. Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց վարժարանին կը նուիրէ հետեւեալ կտակագրով , զոր Երուսաղէմի Սիոն ամսագրին մէջ հրատարակուած անձանելով՝ կը փութանք մենք ալ հրատարակել ։

ՅԱՆՈՒՆ ՀՕՐ ԵՒ ՈՐԴՒՈՅ
ԵՒ ՀՈԳՒՈՅՆ ՍՐԲՈՅ . ԱՄԷՆ

Ես ստորագրեալս՝ Մահտեսի Յակոբս , Այըգեան տոհմէն , բնիկ կեսարիոյ Թալաս գիւղաքի , եւ այժմ բնակիչ Աղէքսանդրիոյ , մտերմաբար ըլլալս գիտնալով եւ առ Աստուած իմ ունեցած պարտաւորութիւնս ճանչնալով , ինքնայօժար եւ յօժար կամօք ու խորհրդով կտակաւ կը թողում Սուրբ Երուսաղէմի Ժառանգաւորաց վարժարանի յառաջադիմութեան համար Երկու հազար վեց հարիւր յիսուն եւ եօթն Օսմ. ոսկի (2657) ։

Իմ փափաքս եւ նպատակս , երկար ժամանակէն ՚ի վեր Ազգիս հաստատուն բարիք մը ընել՝ եւ նուիրական պարտքս կատարել ըլլալով , կտակիս արդիւնաւորութեան եւ յարատեւութեան համար գայն հետեւեալ պայմանները , դրոյ կը հաստատեմ եւ կը հրամեմ ։

Ա.—Իմ կամքս է , որ իմ կտակած գումարէն Երկու հազար Օսմանեան ոսկին իբրեւ մայր գումար եւ դրամագլուխ անձեռնմխելի չորրորդ մնայ , այլ միայն օրինաւոր շահաբերութեան մէջ պէտք է մնայ . Իսկ 657 ոսկի գումարէն ՚ի բաց հանելով Ս. Աթոռոյս տպարանին կրուած մասին նորոգութեան եւ ընդարձակութեան ծախուց 274 ոսկի որ իմ հաճութեամբ եւ գիտութեամբ եղած է , մնացեալ 383 ոսկին եւ ընդ նմին բուն դրամագլխոյն ներկայ տարւոյս (՚ի 12 էն Յուլիսի 1871 ց 12 Յուլիսի 1872 ամի) շահը՝ 200 ոսկի , ընդ ամենն 583 ոսկի առ ձեռն պատրաստ գումարն արդէն իսկ ՚ի գործ դրուելու եւ յանաւարտ չինուածքներ կատա-ցմանել յօգուտ Ժառանգաւորաց Վարժարանի Ս. Յակոբեանց ։

Բ.—Իմ կամքս է , որ 2000 ոսկի դրամագլխոյն բերած տարեկան 200 ոսկի շահով շարունակաբար նորանոր շէնքեր շինուին , եւ նորանորոց շինուածոց բերած տարեկան եկամուտով՝ թէ նորէն եղած ժամանակ շէնքերը նորոգուին , թէ վարժարանի ամենակարեւոր պէտքերը հոգացուին , եւ թէ շարունակ ազատակար գրքեր տպուին Սուրբ Աթոռոյն Տպարանին մէջ , եւ դարձեալ նոյն գրեանց արդիւնքը մի միայն նոյն վարժարանի պայծառութեան եւ յառաջադիմութեան համար գործածուի եւ ոչ ուրիշ որ եւ իցէ բանի ։

Գ.—Կը կամիմ եւ կը պատուիրեմ միանգամայն , որ Սուրբ Աթոռը ամենայն օրինաւորութեամբ եւ հաւատարմութեամբ գործադրելով իմ կտակս , արդիւնաւորէ եւ բազմացուցէ , որպէս զի առաւել առաւել Վարժարանին արդիւնքն աւելնայ եւ ապագային մէջ Վարժարանը , բաց նախնական Նպատակին եւ բաց Հիմնական կանոնին , կարող ըլլայ Հայաստանի գաւառներուն մէջ ալ նորանոր ճիւղեր ունենալ ։

Դ.—Կը կամիմ որ իմ այս կտակիս արդիւնքովը Վարժարանիս օգտին համար տպուած գրքերուն ամեն մէկուն ճակատին վրայ իմ ազգատոհմիս անունը դրոշմուի , ՚ի յաւիտենական յիշատակ ինձ , ծնողաց եւ ննջեցելոց մեր Այըգեան տոհմին ։

Ե.—Իմ սոյն կտակիս օրինաւոր գործադրութեան եւ մշտնջենական արդիւնաւորութեան համար կտակակատար կը կարգեմ Սուրբ Երուսաղէմի Սրբոց Յակոբեանց Առաքելական Ս. Աթոռոյն Ներկայ Լուսաւոր Պատրիարք Սրբազան Արքեպիսկոպոսը , ապագայ իր Յաջորդները . Ներկայ Ցնորէն ժողովը եւ իր Յաջորդները , Դպրոցի Ներկայ եւ ապագայ Տեսչութիւնը , միով բանիւ նոյն վանքին համայն միաբանութիւնը եւ հաւատարիմ միաբանական Ուխտը , որք պարտաւոր են համակամութեամբ հսկել իմ կտակիս անխախտ գործադրութեան ամենայն արթնութեամբ , եւ ամեն տարի օրինաւոր եւ կարգաւոր արձանագրութեամբ հաշիւ տալ ինձ , իմ ժառանգներուս եւ Այըգեան տանս մերձաւոր ազգականներուս ։

Զ.—Ցանկան արդարութեան եւ հաւատարմութեան առաջի Աստուծոյ եւ համայն Հայ ազգութեան կը պարտաւորեմ իմ կտակակատարներս , այսինքն Սրբոց Յակոբեանց վանուց Ներկայ եւ ապագայ Սրբազան Պատրիարքները , ժողովները , Դպրոցի Տեսչութիւնները եւ բոլոր միաբանական Ուխտը , որ ՚ի վեր Աստուծոյ եւ յաղագս Ազգին ճանաչել այսմ անձնդիւրն ամենայն սիրով եւ հաւատարմութեամբ գործադրել իմ կտակս բուն իմ կամացս եւ նպատակիս համաձայն , որ է մի միայն իմ Ազգիս մանկանց մտաւոր եւ բարոյական բարգաւաճումը կը պարտաւորեմ զինքը որ բնաւ իրաւունք չունենան իմ նպատակէս ու պայմաններէս խոտորիլ եւ ուրիշ բանի գործածել զայն իսկ եթէ դժբաղդաբար ըլլայ որ , որ եւ իցէ ժամանակ չեղին այս իմ նպատակէն որ չեմ յուսար . այնժամ թէ իմ ժառանգներս եւ թէ բոլոր Հայ ազգութիւնը գանգատ կը կորզեմ , որ մի միայն այսպիսի զանցառութեան կամ պարտազանցութեան դէպքերու մէջ իրաւունք հայցեն իմ սոյն կտակս բուն իմ նպատակիս գործադրելու համար ։

Այս է իմ երկարամտածեալ փափաքս , ազատ կամքս եւ ինքնայօժար որոշումս , իմ երկար խորհելովս , առողջ եւ լուրջ դատողութեամբս , այսպէս որոշեցի եւ կը հաստատեմ քիմքանցս տառով ուստի իմ ժառանգներս կամ ազգականներս բնաւ իրաւունք չունին իմ այս ինքնայօժար կտակս խափանել եւ իմ նպատակիս կամքս բռնաբարել , մանաւանդ թէ իրենք ալ պարտաւոր են հաստատութեամբ եւ յարատեւութեամբ նպատակ բանիւ եւ օրինակաւ . վասն զի այս իմ անձնական իրաւունքս է , եւ աշխատանքիս ու քրտանցս արդիւնքն , զոր ես մարդկային պարագայ ճանչնալով՝ ազատ եւ յօժարութեամբ կտակելով կը նուիրեմ յօգուտ Ժառանգաւորաց Վարժարանին Ս. Երուսաղէմի Գոհ եմ Աստուծմէ , շնորհակալ եմ իր տուած պարգեւէն , որ արդիւնաւորած է իմ աշխատանքս եւ առնէ եւ ալ յօժար կամօք՝ մասը եւ արմի ինքնախոստովանութեամբ համոզմամբ եւ ուրախ հոգւով նոյն աշխատանաց արդիւնքէն մասն կը հանեմ իմ սիրելի Ազգիս մանկանց կրթութեան եւ դաստիարակութեան համար ։

Ուստի անձս կենդանութեան ատենս , մտօք եւ մարմնով առողջ ժամանակիս , հաստատ խորհրդով գրեցի , կը ստորագրեմ , կը կնքեմ եւ կը հաստատեմ սոյն կտակս , իմ ծախսական ձեռամբս եւ կնքովս ։

12 Օգոստ. 1871 ՅԱԿՈԲ ԱՅԸԳԵԱՆ

յերուսաղէմ

Գրեցան ասոր երկու օրինակ , յորոց մին մնայ ՚ի Պատրիարքարանն ՚ի Սուրբ Երուսաղէմ , միւսն ՚ի վաճառատունն ... կտակարարին ։

կղզիանքը՝ նոյն իսկ այս յունաստանեալ աշխարհներուն մէջ՝ մաս մը անձանց բաժինն եղած է , տօր պատճառը պէտք է գիտուորացէս փնտռել Բաղդադական անտեսութեան վերաբերեալ գործից ուղղութեան (Տիտանքիկ) ձեռքին մէջ ։

Չգիտեմ հարազատ էֆէնտի իմ թէ ճեանիկ-գործին ինչպէս ըլլալը ։ Բայց ըստ իս գաղղիներ բանալէ ուրիշ մեծ ծառայութիւն մը պիտի ընէ նա ազգին , եթէ յաջողի այնպիսի ձեւ մը տալ իր աշխատութեան , որ ոչ միայն գոտացիք ըլլայ՝ այլ նաեւ չափազանց մարդոց ալ հանելի եւ կրթիչ ընթերցանութիւն մը ըլլալ յաջողի ։

Գ.

Ժողովրդեան մէջ խել մը գաղափարներ կան իբրեւ ուղիղ ընդունուած , որոնք անառարկելի համար ասոյ հերետիկոսութիւններ են ։

Ընդհանրապէս կը կարծուի թէ հարստութիւնով գլխաւորապէս ազգաց առաջադիմութիւնը հաստատուած է . թէ մեքենական գիւտերը բանուորին անգործութիւնը կը պատճառեն . թէ մրցումը (քոնքիւռանս) արհեստաւորներուն աղքատութիւնը կը [illegible] , եւ այլն . Քաղաքական անտեսութիւնը առանց նման կարծիքները կը հերքէ եւ հակառակը կը հաստատէ անժխտելի կերպով ։ Ֆրանսացիներ մարդոյն անժխտելի ապրուստ կարծը կը դասէ դրամին (որ ժամանակի կարասու եւ մայրութեանց ուրիշ նշանակած է ամենէն) , եւ կապացուցանէ թէ ինչպէս ամենէն շատ դրամ նող ազգերն ամենէն հարուստ կըլլան ։

Դ.

Իս առանց տարակուսելու մը ըլլալու՝ գիտութեան դրամին այս մասը այնչափ համեմատ ընդունած եմ որ դրամով ատեանները երբէք չեմ ուզեր փակցնել ։ Ամեն ոք իրեն կարծին կամ ճաշակին համեմատ գրոանք կընտրէ ։ Իմ ճաշակս երաժշտութեան ամեն ձեւին վրայ կը հայիմ , երաժշտութիւն Ձայնական , գործիքական , Իտալական , Ֆրանսական , Ռուսական , Գերմանական , Յունական , Տաճկական , ամենուն մէջն ալ իր սեւ ու ին համեմատ ախորժ մը կը գտնեմ ։ Ասոր համար էր որ անցեալ շաբթու Թալէ որ Քրիստոսի երաժշտական երեկոյթին ալ գտնուեցայ ։

Զեմ ուզեր հոս նկարագրել այն չքեղ երեկոյթին ամեն պարագաները . կը բաւականանամ միայն յիշելով որ հայ դաշնակահար մը , Գ. Սուքէնեան , մեծ գործողներէն աւելի դժուարին հանդիսականները , իր մատերուն մէջ բանեցուցած ճշգութեամբը , պատշաճ դպրօցներ , մատանց արագութեամբը եւ վերջապէս հոգեւորիւն արուեստովը ։ Այս երեկոյթին մէջ Գ. Սուքէնեան անգամ մը եւս ցուցուց թէ հիներաց [illegible] եւ Չինաց [illegible] հաւասարութեամբ մէջ հայրենակիրքութիւնը (ներելի այս նորաբանութիւն) իրեն ամեն տեղ անմահութեան նիւթ ընելով պէտք չէ որ Մերսոյի ասպարէզին մէջ փնտռէ իր ապագան ։

Ե.

Վերջին փորձերին իջնալեն ետք՝ խօսակցութեամբ մը կը մտածէի այս հայ երիտասարդին վրայ զոր ասոպները կը ծափահարէին , այնչափ եռանդով մինչեւ հոգիս ճանչցուած էր մեր ազգայիններէն իբրեւ մի յաջողակ դաշնակահար ։ Այս միջոցին քովիս զնթացիկ եղող խառնակ մը , զոր Բերայի դաշնիքներէն մէկուն մէջ տեսեր էի , ըմպելիս [illegible] կանուխ թեթեւ հարուած մը տալով եւ ընկերս երկրորդին նախադասելը ձեռք բռնած .— «Միսրսօն , գիտէք որ Կ. Պոլիս նոր եկած եմ եւ հետեւաբար ձեր տաղանդաւորները չեմ ճանչեր ։ Ըսէք ինծի կաղաչեմ ո՛վ է այս երիտասարդը որ խոտորլաւոր մը պէս կը զարնէ դաշնակը եւ ինչպէ՞ս Սուքէնեան կը կոչէ ։

— «Սուքէնեանը հայ է եւ դաշնակի ուսուցիչ» , պատասխանեցի ։— Իրա՞ւ , հա՛յ է , բայց խոստովանիմ քիչ մը զարմանալով եւ կարեց խօսքը — Տը՛ր ցաւիմ որ գժուար կուգայ ձեզ հաւատալ թէ Սուքէնեան հայ է ։ Հայերը ոչ միայն այս կարողութեան տէր ուրիշ քանի մը դաշնակահարներ ունին , որոնց մէջ նշանաւոր տեղ մը կը բռնէ գեղանի եւ ուսեալ օրիորդ մը , այլ նաեւ երաժշտական հեղինակ մը՝ Չուխաճեան անունով ։ — Մեծ հետաքրքրութեամբ հայ օրիորդին անունն խնդրող ուղիղ խոսքալիք , բայց զինքը դոճ ընել ինծի կարելի չեղաւ ։ Չուխաճեան եւ Սուքէնեան անունները յիշողութեանս մէջ նշանակելով բաժնուեցանք ։

ՆԵՐՍԷՍ

ԹԱՏՐՈՆ ՕՍՄԱՆԵԱՆ
ԻՆԷՅԻՆ ՓԱՇԱ

1872 Յունվ. 15 շաբաթ գիշեր ժամ 2 1/2

ՎԱՐՁՈՒԹԻՒՆ Յ. ՎԱՐԴՈՎԵԱՆԻ

ԺԴ. ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՄՆ ԲԱԺԱՆՈՐԴՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՆԴԷՍ ԱԶԳԱՅԻՆ
ԿՈՅՐՆ ՏԻՐԱՆ

Երգախառն թատերգութիւն ի հինգ արարս և յերկուս պատկերս

ՀԵՂԻՆԱԿՈՒԹԻՒՆ — ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Ս. ԷՖԷՆՏԻ ԹՂԼԵԱՆԻ — Հ. ՄԱՅԷՐԳԵՐԻ

ՏԵՍԻԼՔ Ի ՏԵՍԱՐԱՆ ԱՆՏԵՍԱՆ

Գուսաներգութիւն (օփերա) ի մի արար և ի մի պատկեր

ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ Պ. ԱԼՖՈՆՍՕ ԲԻԶԶՕԹՕՑԻ

Այս լրագիրը շաբաթը երեք անգամ կը հրատարակուի, երկուշաբթի, հինգշաբթի և շաբաթ օրերը։ Բաժանորդագրութեան տեղերն են Կ. Պոլիս Ջինիլի խանը մէջ յարկը թիւ 6 Մասիսի խմբագրատունը

իսկ գաւառաց մէջ հետեւեալ հաւատարմաց անձանց։

ԻԶՄԻՐ. Ստեփան աղա Յէտէեան.

ՆԻԿՈՄԻԴԻԱ. Թորոս աղա ...

ԱՏԱՓԱԶԱՐ. Մեսրոպ աղա Յ. Դէօրգեան.

ՊՐՈՒՍԱ. Ստեփան աղա Թանկէրեան.

ՌՈԴՈՍԹՕ. Համբարձում աղա Քիւ-րուճեան.

ՏՐԱՊԻԶՈՆ. Խաչատուր բազմաճեան.

ԿԱՐԻՆ. Կարապետ պատուելի Զա-քարեան.

ՄՈՒՇ. Մկրտիչ աղա Փոթիկեան.

ՍԵԲԱՍՏԻԱ. Վարդան էֆէնտի Արզու-եան.

ԽԱՍ. Մ. աղա Խաչիկեան.

ԹՈՔԱԹ. Մկրտիչ աղա Աչնէեան.

ՀԱԼԷՊ. Նիկողայոս աղա Տէր Մար-գարեան.

ԵՐԶՆԿԱՅ. Բարթէոս աղա Բայրա-մեան.

ՇԱՊԻՆ ԳԱՐԱՀԻՍԱՐ. Կարապետ աղա Վար-դանեան.

Դրսէն թղթակիցները ստորագրութեան դրամները այս տեղերէն մէկուն հետ կրնան ղրկել։

ԽՄԲԱԳԻՐ—ՏՆՕՐԷՆ

Կ. Ս. ՈՒԹՈՒՃԵԱՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՍ ԼՐԱԳՐՈՅ
Կ. ՊՈԼԻՍ ՋԻՆԻԼԻ ԽԱՆ

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷ

ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐՈՒՆ ԵՐԹԵՒԵԿԻ ԺԱՄԵՐԸ

1872 ՅՈՒՆՎԱՐ 16 ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԷՆ ՍԿՍԵԱԼ

ՄԻՆՉԵՒ Ի ՆՈՐ ՀԱՐԳԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԲԱՆՈՂ ՇՈԳԵՆԱՒՆԵՐԸ

ժամ	Բօսֆորէն ելնող շոգենաւերը
2	Պէյօղլու գաւէրէն. Թարապիա. Եէնիքէօյ. Իսթէնիա. Էմիրկեան. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնաւուտքէօյ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ։
2 15	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ։
2 30	Պէյքօզ. Բաշապաղչէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Գուզգունճուք։
2 45	Եէնիմահալլէ. Պէյօղլու գաւէրէ. Թարապիա. Եէնիքէօյ. Գալաթարէ. Ռ. Հիսար. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ։
3 45	Ռ. Ա. Գավաքէն. Մէզարպուրնու. Պէյօղլու գաւէրէ. Թարապիա. Եէնիքէօյ. Իսթէնիա. Էմիրկեան. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ։
4	Պէյօղլու գաւէրէն. Պէյքօզ. Բաշապաղչէ. Գանլըճա. Ա. Հիսար. Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Գուզգունճուք. Գապաթաշ։
5 30	Պէյօղլու գաւէրէ. Թարապիա. Եէնիքէօյ. Էմիրկեան. Ռ. Հիսար. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ։
6	Արնաւուտքէօյ. Պէյլէրպէյի. Օրթաքէօյ. Գուզգունճուք. Իւսկիւտար. Գապաթաշ։
7	Եէնիմահալլէն. Պէյօղլու գաւէրէ. Թարապիա. Պէյքօզ. Եէնիքէօյ. Էմիրկեան. Գանլըճա. Ռ. Հիսար. Գանտիլլի. Արնաւուտքէօյ. Պէյլէրպէյի. Օրթաքէօյ. Գուզգունճուք. Պէշիկթաշ. Իւսկիւտար։
7 45	Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ։
8 15	Եէնիմահալլէն. Մէզարպուրնու. Պէյօղլու գաւէրէ. Թարապիա. Պէյքօզ. Եէնիքէօյ. Գալաթարէ. Ռ. Հիսար. Պէպէք. Արնաւուտքէօյ. Գուրուչէշմէ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ։
8 30	Պէյօղլու գաւէրէն. Պէյքօզ. Բաշապաղչէ. Բիւֆաթ փաշա մահալլէսի. Գանլըճա. Ա. Հիսար. Գանտիլլի. Վանիքէօյ. Չէնկէլքէօյ. Պէյլէրպէյի. Գուզգունճուք. Իւսկիւտար։
10 15	Եէնիմահալլէն. Պէյօղլու գաւէրէ. Թարապիա. Եէնիքէօյ. Էմիրկեան. Ռ. Հիսար. Արնաւուտքէօյ. Օրթաքէօյ. Պէշիկթաշ. Գապաթաշ։
	Կամուրջէն ելնող շոգենաւերը
3 15	Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Գուրուչէշմէ. Արնաւուտքէօյ. Ռ. Հիսար. Էմիրկեան. Եէնիքէօյ. Թարապիա. Պէյօղլու գաւէրէ. Մէզարպուրնու։
3 45	Գապաթաշ. Իւսկիւտար. Պէշիկթաշ. Գուզգունճուք. Օրթաքէօյ. Պէյլէրպէյի. Արնաւուտքէօյ. Գանտիլլի. Ռ. Հիսար. Գանլըճա. Էմիրկեան. Եէնիքէօյ. Պէյքօզ. Թարապիա. Պէյօղլու գաւէրէ. Եէնիմահալլէ։
4	Գապաթաշ. Պէշիկթաշ. Իւսկիւտար. Գուզգունճուք. Պէյլէրպէյի. Չէնկէլքէօյ. Արնաւուտքէօյ։
4 30	Իւսկիւտար. Գուզգունճուք. Պէյլէրպէյի. Չէնկէլքէօյ. Վանիքէօյ. Գանտիլլի. Հիսար. Գանլըճա. Բիւֆաթ փաշա մահալլէսի. Բաշապաղչէ. Պէյքօզ. Պէյօղլու գաւէրէ։
4 30	Պէշիք. Օրթաք. Արնաւուտ. Պէպէք. Ռ. Հիսար. Գալաթ. Եէնիք. Պէյքօզ. Թարապ. Պէյօղլու. Մէզարպ. Եէնիմահալլէ։
6 30	Իւսկիւտար. Պէշիկթաշ. Գուզգունճուք. Օրթաքէօյ. Պէյլէրպէյի. Չէնկէլքէօյ. Վանիքէօյ. Արնաւուտքէօյ։
8	Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Արնաւուտքէօյ. Պէպէք. Հիսար. Էմիրկեան. Եէնիքէօյ. Թարապիա. Պէյօղլու գաւէրէ. Եէնիմահալլէ։
9 45	Գապաթաշ Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Պէյլէրպէյի. Արնաւուտքէօյ. Գանտիլլի. Ռ. Հիսար. Գալաթարէ. Եէնիքէօյ. Պէյքօզ. Թարապիա. Պէյօղլու գաւէրէ. Մէզարպուրնու. Ռ. և Ա. գաւաքները։
10 15	Խաս. Պէյլէրպէյի. Չէնկէլքէօյ. Վանիքէօյ. Ա. Հիսար. Գանլըճա. Բաշապաղչէ. Պէյքօզ. Պէյօղլու գաւէրէ։
10 30	Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Արնաւուտքէօյ. Պէպէք. Ռ. Հիսար. Էմիրկեան. Իսթէնիա. Եէնիքէօյ. Թարապիա. Պէյօղլու գաւէրէ. Եէնիմահալլէ։
11	Գուզգունճուք. Պէյլէրպէյի. Չէնկէլքէօյ. Վանիքէօյ. Գանտիլլի. Ա. Հիսար. Գանլըճա. Բաշապաղչէ. Պէյքօզ։
11	Պէշիկթաշ. Օրթաքէօյ. Գուրուչէշմէ. Արնաւուտքէօյ. Ռ. Հիսար. Էմիրկեան. Եէնիքէօյ. Թարապիա. Պէյօղլու գաւէրէ։
11 30	Գապաթաշ. Պէշիկթաշ. Գուզգունճուք. Օրթաքէօյ. Գուրուչէշմէ. Արնաւուտքէօյ։

Իւսկիւտարու շոգենաւոց երթեւեկութիւնը

ժամ	Իւսկիւտարէն կամուրջ	ժամ	Կամուրջէն Իւսկիւտար
2 15		2 30	
2 45		3	
3 15		3 20	
3 35		3 45	
4		4 5	
4 20		4 25	
4 40		5	
5 15		5 30	
5 50		6 15	Պէշիկթաշ հանդիպելով
6 30		8	
8 15		8 30	
8 40	Պէշիկթաշ հանդիպելով	9	
9 10		9 30	
9 40		9 50	
10		10 10	
10 15		10 35	
10 35		10 50	
11		11 15	
11 10		11 30	
11 40		11 45	
12		12 5	

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ

ԸՆԹԱՑՔ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԵԱՆ
15 ՅՈՒՆՎԱՐ

(ՕՍՄԱՆԵԱՆ ԼԻՐԱՅԻ ՀԱՄԱՐ 100 ՂՈՒՐՈՒՇԷՆ)

Լոնտրա 3 ամիս	ղուրուշ	108½
Մարսիլիա	»	23,70—

ԸՆԹԱՑՔ ԴՐԱՄՈՑ
15 ՅՈՒՆՎԱՐ

Անգլ. լիրա	ղուրուշ	109.40
Նաբոլէոն ոսկի	»	87 5
Իմբէրիալ ռուս	»	89,10
Քըրըմիզ	»	51,24
Հինգ ֆրանք	»	—
Հինգնոց	»	105. 8
Պէշլիք	»	118,30

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ 15 ՅՈՒՆՎԱՐ

ԱՐՄՏԻՔ

Ցորեն կարծր	Պէսարապիա		33	—37
» »	Ազագ		34	—37
» »	Պուլկար		30	—33
» »	Զաբուհաք		30	—33
» »	Թէքիրտաղ		30	—33
կակուղ	Ազագ		30	—34
» »	Պէսարապիա		—	—
Կիրքա Թունա			29	—34
Ցորեն կակուղ Պուլկար			28	33
» Վառնա			30—32	
» » Պուլկար			28—30	
Եգիպտացորեն Թունա			14½—15	
» Անատոլ.			»	
Գարի Թունա			13—13½	
» Անատոլ.				

ՆԵՐՔԻՆ ԲԵՐՔ

[illegible]

Պուրսա	ղուրուշ	—
Անատոլու	»	—
Գոլոս		
Էտիրնէ	»	
Ցակոս	»	

ԲԱՄԲԱԿ — Ղուրուշ

Կէյվէ	հօխա	8.30
Իզմիր	»	10 —
Ատանա	»	8½—
Պարսկաստան	»	7—
Վրաստան	»	7.30

ԲՈՒՐԴ

Անատոլու լուացուած	հօխա	16—17
» չլուացուած	»	9—
Ռումէլի լուացուած	»	17—
» չլուացուած	»	8½—9½
Վրաստանի լուացուած	»	11½—
» էծի		— —
» չլուացուած	»	— —
Տափթիկ	»	10 —
Նաւի Թէլ	»	9 — 10

ՄԱԶԸ

Պարսկաստան	հօխա	11—
Անատոլու	»	10—
Ձիւթակ	»	6—7

ՃԷՐԻ

Գայսէրի Ա. տեսակ		հօխա	20—20½
» Բ.	»	»	19½—
Էնկիւրի	»	»	— —
Թոգաթ	»	»	18½—19
Սըվազ	»	»	17 —
Խօզզաթ	»	»	16—17
Զորում			16—17

ԹԻՖԹԻԿ

Էնկիւրի	հօխա	47 —48
Գաստամօնի	»	—
Պէյբազար	»	—
Չէրքէզ	»	—
Վան	»	—

ԱՓԻՈՆ ՄՈՒՄ

Ամասիա	6½	կառ	մէկ	Օ. Լ.
Խօջաման	7	»	»	»
Ալվաս	»	»	»	»
Կէյվէ	7½	»	»	»
Գայսէրի	»	»	»	»

ՁԷԹ

Մուտանիա	հօխա	6½—7½
Այվալը	»	7 —
Սաքըզ	»	10 —
Միտիլի	»	7 —

Պղինձ թողած երկրին մէջ		9½	—10
Սալէպ Գասթամոնու	հօխա		—
Աֆիոն	»	245	—240
Քիթրէ	»	34	—36
Սուսամ	»	4	—4½
Կոտեմա Անատ.	Քիլէ	42	—43
» Ռումէլի	»	40	—41
Մետաքս Պորս. Բէյազ	»	55	—
Պրուսա		83	—42

ԱՐՏԱՔԻՆ ԲԵՐՔ

ղուրուշ

Խավէ Բրազ. տեսակ 100	հօխ.	1040—1050
» Բ. »	»	
Շէքեր	»	16 17
Ծխախոտ Անգղ.	կնդ.	243—246
» » Գաղղ.	»	—
» գլուխ Գաղղ.		290—295
Չայ Պէկօ	հօխան	20 —22
» Բլաք	»	45 —70
Անագ (զալայ)	կնդ.	1000—1015
Պղպեղ (սիւպգէ)	հօխա	40½—
Լեղակ (չիվիտ) Պէնկալա	»	133 —170
» » Մատրաս	»	— —
Ցինկ տախտ. 100 հօխա	ֆր.	70 —
Երկաթ ձողաձեւ		61 —62
» տախտակ		100 —
» բեւեռներու		64 —66
Քարածուխ		—
Բրինձ Իտալիոյ 100 քիլ.	ֆր.	45
Կարագ Բուլկարիոյ		43 —44
Կուանդոր		32 —96